

Kejsaren bland hästar, Shagya-araben

Har någonsin skådats en vackrare syn, än spannet med fyra vita hästar? Kunde man någonstans i världen finna mer magnifika hästar, än de i den kejsarliga vaktens ridande skvadron vid kejsarens hov i Wien?

De här hästarna kom från Radautz och Babolna. De var araber med speciell och sällsynt skönhet och hållbarhet. Deras höga grad av rasrenhet var vida känd av hela den arabiska avelsvärlden. Dessa araber från Radautz kommer aldrig att glömmas. Ryktbarheten hos detta stuteri kommer att leva vidare så länge det bedrivs avel med ädla hästar.

Av: **BRUNO FURRER**
Skrivet i slutet av 80-talet

fritt översatt av Inger Bengtsson

Detta är vad den kejsarliga officeren vid dragonerna och rytteriet, Huber Radofsky, som dog för ett år sedan, skrev om shagya-araberna, som dessa hästar kallats sedan grundandet av "Internationale Shagya-Araber Gesellschaft" (Internationella Shagya-arabföreningen).

Det kejsarliga stuteriet Radautz har varit nedlagt i sextio år nu. Emellertid sträcker sig stamtavlorna för nästan alla nu registrerade shagya-araber tillbaka till Radautz. En hjord med hästar från Radautz fraktades till Piber efter första världskriget. Därifrån såldes omkring 80 shagya-araber till Babolna genom greve Esterhazy. Ändå återstår numera endast några enda shagyas av den gamla, etablerade stammen på Babolna.

Att shagya-araben som ras inte gick upp i rök bakom järnridån i förvirringen under efterkrigstiden beror inte minst påhängivna västerländska uppfödarens beslut att göra sig en förtjänst. Många framstående avelsexemplar räddades genom att skickas till Tyskland, Österrike, Dan-

mark och Schweiz. Intresset i ursprungsländerna, för dessa hästar hade mattats av avsevärt. Detta berodde inte enbart på Östblockets ekonomiska problem, utan även på jordbrukets automatisering följt av minskat intresse för ridsporten som sådan.

Nära två sekel har förflutit sedan grundandet av stuteriet Babolna. Tvåhundraårsjubileet kommer att firas 1989. Detta stuteris historia är nära kopplat till Europas historia. Krig, evakueringar, förstörelse och sjukdomar har ofta bringat detta stuteri till randen av ödeläggelse. Som genom ett mirakel lyckades man alltid finna utvägar för att hålla den gamla avelslinjen igång.

Med blod från öster

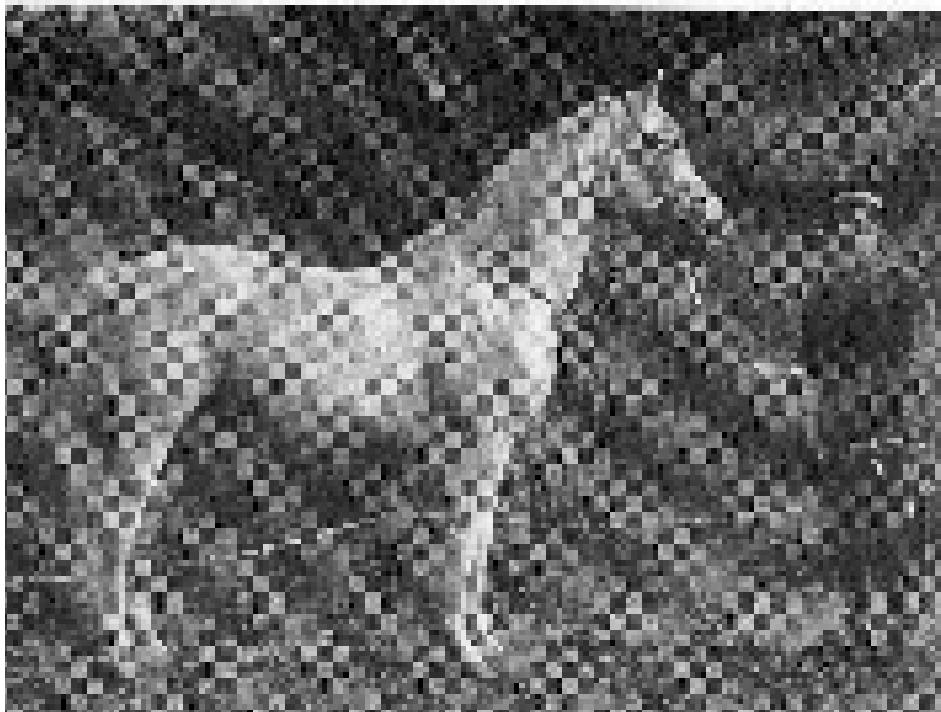
Mezőhegyes grundades fyra år före Babolna. Det var modellen på vilken stuteriet Babolna baserades. Babolna grundades som ett resultat av ett gemensamt beslut av krigsrådet i de österrikiska och ungerska domstolarna. Babolna var en lantegendom ägd av greve Josef Szapary. Avsikten med

stuteriet var att förse den österrikisk-ungerska monarkin med hästar. År 1816 beslutade sig stuteriets ledning för att betäcka Babolnas stamston med hingstar från Mellanöstern. Dessa ökenaraber skulle förbättra kvaliteten på den lokala hästaveln.

I Trieste köpte baron Fechtig hingstarna Siglavy Gidran och Ebhan liksom originalarabstoet Tifle, född 1810. Detta sto

Shagya, född 1830 hos beduin stammen Bani Saher, originalarab från Koheyl-Siglavystammen. Shagya var den arabhäst som gav stuteriet Babolna dess största ryktbarhet. Hans avkommor hade en hårdhet och uthållighet som blev legendariska över hela Donaumonarkin.

Efter att ha inspekterat stuteriet Babolna 1852 gav kejsar Franz Josef själv order om

GAZAL VII e. Gazal II u. 129 Shagya XXV, föddes på Babolna 1944

grundade en familj som än idag, efter mer än 20 generationer, utövar ett betydande inflytande. Med målet att förnya avelsmaterialet och köpa arabiska hästar sändes en expedition till Mellanöstern 1836. Fem ston och nio hingstar köptes i Aleppo och Damaskus i Syrien. En av dessa hingstar var den apelkastade, honungsskimmeln

ännu en expedition till Mellanöstern. Den leddes av överste Brudermann. Trots svåra omständigheter och stor fara köpte Brudermann 50 ston och 16 hingstar. Två av dessa hingstar och 16 ston skeppades till kejsarens eget stuteri, de återstående hästarna samt de föl som fötts på vägen sändes till Babolna.

Med hästarna följde en arabpojke som inte ville skiljas från sin häst. Han var en ung grabb från Damaskus, kallad Nagele, vilken senare, som kejsarlig officer, blev stuteriets kommandant under namnet Michael Fadlallah el Heddad. Han ledde kommande expeditioner till Arabien.

Överste Brudermann höjde Babolna till prestationsnivåer som ditintills inte hade kunnat uppnås. Denna framstående hästkarl var en högt utbildad man och mycket konsekvent. Följande uttalande är karaktäristiskt för honom: ”Om vi ska leva upp till vårt motto ’framåt’ ska det inte bedrivas avel med några andra hästar på Babolna än araber”. Därefter fördes fullblodsaraberna Siglavy och O’Bajan till Babolna och senare Koheilan, Siglavy Bagdady och Mersuch.

Hingstarna som lade grunden till shagya-araben var uteslutande ökenaraber som användes till arabpåverkade balkanston, utvecklade under det långa turkiska herraväldet i Balkanländerna, samt ston från Siebenburg och Moldau. Att skapa en enhetlig ras tog mer än 200 år av selektiv avel. Målet var att avla fram en arabisk häst som hade ökenarabens utmärkande drag men som också tillgodosåg den europeiska ridningens krav.

Lyxhästarna från Radautz

Radautz var gräddan av de österrikisk-ungerska stuterierna. Ett kejsarligt stuteri med renom-méet att ha de ädlaste och vackraste hästarna i världen, kända för sin hårdhet, självkontroll, blygsamhet och sitt goda temperament. Hästarna från Radautz var bland de bästa militärhästarna. Som kommersiella hästar var de lika högt värderade som lyxhästar. Överstelöjtnant Caval-lar vann fördelar hos det ”högt uppskattade krigsrådet” vid Wiens domstol, eftersom

han hade möjlighet att utverka så ypperliga remonter till sitt regemente, vilket senare blev Ulanre-gemente nummer 6. År 1774 blev Cavallar, vilken senare utnämndes till ryttmästare, ansvarig för anskaffandet av remonter till hela armén.

Varje år köptes mellan 5000 och 6000 hästar in från Galicien, Ungern, Polen, Moldau, Sibenburg, Valakiet, Tataria och Ryssland. Anskaffningen av remonter var så vitalt för armén att kejsaren själv visade ett aktivt intresse för sin ryttmästare Caval-lar och hans rapporter. Han utnämnde honom till baron och lät honom inte gå i pension förrän han fått honom till fältmarskalk och generallöjtnant.

De många fölen som föddes av remonter av de bästa raserna vid uppsamlings-ställena, var huvudorsaken till grundandet av stuteriet Bukovina. År 1792 utökades stammen med hästarna från lantegendomen Warzkontz och hästarna från den grekisk-ortodoxa provinsen Fratautz, även kallad Radautz, och remontkomman-dot fick namnet ”Bukovinas stuteri och remontavdelning”. Staben och den centrala administrationen flyttades till Radautz 1912. Sålunda etablerades det kejsarliga stuteriet Radautz i Karpaterna, där gränsen mellan Ryssland och Rumänien går i dag. Stuteriet sträckte sig över en areal på 9810 hektar. Betena i bergen i Luczyna ligger på en höjd av upp till 1590 m.ö.h. Radautz omfattade 14 stuterier, av vilka fyra var sommarbetesstationer i bergen. Stuteriets hela territorium sträckte sig med några få avbrott över en sträcka av 120 km.

Hingstarna med ursprung från Mellan-östern - de ädla ridhästarna avsedda för avelsändamål - kom från de bästa stona i remontstammen. Det man önskade var en lätt arabisk häst, eftersom man visste att dessa hingstar var hållbara, uthålliga,

anspråkslösa och hade ett bra temperament, vilket väl passade alla syften med nationell hästavel. Radautz avlade huvudsakligen shagyas.

Shagya X, född 1899, var troligen det mest betydelsefulla exemplaret. Han nedärvde utan undantag massa och benstyrka. I många år användes också fullblodsaraben Amurath från Weil, född 1881, som huvudbeskällare. Genom sina avkommor har Amurath haft ett stort inflytande på hästavel över hela världen. Exempelvis var Amurath I, född

1898 e. Amurath 1881 u. 314 Gidran XXIV, huvudbeskällare på Celle från 1902 till 1918. Han lämnade 9 avelshingstar och 48 stambokförda ston till halvblodsavel i Hannover. Den berömde Gothard, vilken hittills har vunnit över 1 miljon DM i priser, är sonsonsson till Amurath 1881. Den häst som haft det största inflytandet under den tyska efterkrigstiden är emellertid angloaraben Ramzes, född 1937 i Polen. Han ärvde sina hoppegenskaper från sin far, det engelska fullblodet Ritter-sporn. Hans mor shagya-araben Jordi, går tillbaka på Radautz hingst nr 532, Shagya X-3. I Ramzes förenas kvaliteterna från både Shagya X och Amurath 1881 från Weil. Ramzes avkommor i Westfalen, Holstein,

Hannover och Bavaria, såväl som på trakehnerstuteriet, håller arvet från Radautz vid liv.

KOHEILAN II, e. Koheilan I u. 632 Shagya VII, född 1961 Uppfödare: Tschechoslovakisches Staatsgestut Foto: Ingrid Zeunert

Radautz lever vidare

Genom sina avkommor fick även Babolnas ökenarab Shagya, stamfadern, stort inflytande på hästaveln vid Radautz. Vid detta stuteri var det huvudsakligen Shagya, Dahoman och Gidran som bevarades som blodslinjer. När Radautz evakuerades 1914 vid början av kriget innehöll lastningsrullorna nästan 1900 avelshästar. Häs-

tarna från Radautz lever vidare i väst genom sin avkomma. Radautz dog inte, sett ur avelssynpunkt, utan dess hästar spreds över hela världen, och ättlingarna från Radautz finns bland avelseliten i många länder.

Denna speciella arabras föddes inte enbart upp på de berömda kejsrerliga militärstuterierna Babolna och Radautz i Donaumonarkin. De vann också betydelse senare på Topolcianky i Tjeckoslovakien såväl som på Mangalia i Rumänien och Kabijuk i Jugoslavien. Shagya-araber är utmärkta rid- och vagnshästar. På grund av sin sällsynthet har de ännu inte blivit välkända för gemene man. Under den långa period då de befästes återupptogs aveln av

dessa ökenaraber för att tillfredsställa den europeiska ridningens fordringar. Detta har resulterat i en ojämförbart ädel, enormt hård och uthållig, anspråkslös och vänlig häst som lever upp till kraven på en modern ridhäst i fråga om storlek, massa, ridbarhet, högklassiga rörelser och hoppförmåga.

Diamanter- nas diamant

Om fullblodsaraber anses vara diamanten bland hästraser, kan shagyan ses som diamanten bland fullblodsarabhästar, sett till den västerländska efterfrågan på en högklassig rid- och vagnshäst. Att shagyan särskiljer sig från fullblodsaraben genom att vara större, med mer massa och ha bättre ridegenskaper, beror inte på det faktum att främmande blod har blandats in för omkring 150 till 200 år sedan. Detta har komprimerats betydligt under generationers lopp av renavel. Ursprungsprincipen har varit den avgörande faktorn som aveln baserats på. Syftet har varit att få fram en arabisk rid och körhäst.

Idag, när hästar har tjänat ut sitt syfte som krigsmaskin och istället förtjänar sin havre som en god sportkamrat, har shagyan ett bra tillfälle att bli en mångsidig arabisk sporthäst. Shagyan är idealisk för dressyr, hoppning, distansritt, jakt - helt

enkelt en utmärkt fritidshäst för familjen. Framförallt är de oslagbara vagnshästar. Redan på trettioalet förtrollade stuteriet Babolnas dåvarande överhuvud, Tibor von Pettkö-Szandtner, publiken med sitt femspann.

*AMOR e. Czardas u. Anka, född 1971.
Uppfödare: Dr. Albert Schmidt, Ankum*

Erkännande av en "nygamal" ras

Under många år har det nu gjorts ansträngningar för att grunda en internationell moderorganisation för denna "nygamla" ras. WAHO har stöttat dessa ansträngningar. Vid deras konferens i Hamburg 1978 erkände organisationen shagya-araben som en speciell ras. Dr. Fritz Gramatski presenterade vid denna konferens 200 stamtavlor som bevis för det rena blodet hos shagya-araben. I slutet av maj 1979 tillsattes för första gången en internationell arbetsgrupp, vilken tilldelade sig själv uppgiften att grunda en sådan organisation. Resultatet blev ISG, Internationale Sha-

gya-Araber Gesellschaft (Internationella shagya-arabföreningen). Det preliminära arbetet fortsatte till augusti 1983. Då hölls bildandemötet vid den internationella shagya-arabshoven i Verden. Idag är ISG en internationell förening som, förutom de grundande länderna Tyskland, Österrike och Schweiz, även har Danmark, Norge och USA som medlemmar.* Individuella

uppfödare från Belgien, Italien och Venezuela är också medlemmar. Många av de stödjande medlemmarna i alla dessa länder har befrämjat shagya-arabens intressen genom sitt samarbete.

** Idag har ISG medlemmar i 15 länder, däribland Sverige. Övers. anm.*